

Bu yazı *Yeni Anne* Dergisi Kasım 2010 sayısında yayınlamıştır.

KURBAN BAYRAMI VE ÇOCUK

Bayramlar eski coşkusu kalmamış olsa da hala toplumumuzda önemini koruyan zamanlar... Yetişkinler için akrabaların ziyaret edildiği, aile büyüklerinin hatırlandığı, uzak, yakın arkadaşlarla bir araya gelinen bayram vakitleri; çocuklar için ise ayrı bir heyecan ve mutluluk anlamı taşıyor. Yeni kıyafetlerin alınması, bol bol şeker, tatlı yemek, büyüklerin elini öpüp, bayramların çocuklar için vazgeçilmezi olan “bayram harçlığı “ toplamak çocuklar için bayramı daha bir anlamlı ve heyecanlı kılıyor.

Yetişkinler için bayramlar; içinde bulunduğumuz zamanın yoğun çalışma temposu ve bitmek bilmeyen koşturmacısı içinde, dini ve manevi yönünün yanı sıra tatil yapıp, dinlenmek için de bir fırsat olarak değerlendirilse de; ülkemizde pek çok aile maddi gücünün yettiği ölçüde bayramların gerektirdiği dini gelenekleri de yerine getirmeye özen gösteriyor.

Yaklaşan Kurban Bayramı da pek çok evde, “kurban kesme” işleminin yapılacağı bir gün. Bayram için yapılan hazırlıklar ve kurban kesme telaşında olan yetişkinler, kimi zaman çocukların bu süreçte yaşayabileceği ruhsal ve duygusal etkileri göz ardı edebiliyor. Oysa ki yetişkin için yerine getirilmesi gereken dini bir ritüel olarak görülen “kurban kesimi”, çocuklar üzerinde duygusal hasara yol açabilecek etkiler bırakabilmekte... Bu nedenle, ebeveynlerin bu süreçte çocukların ruhsal açıdan karşılaşabileceği zorluklar konusunda bilgi sahibi olması ve çocukların bu süreçten olumsuz yönde etkilenmemesi için titiz davranması önem arz ediyor.

Kurban Kesme Süreci ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Kurban kesme işlemi, bayram boyunca gerek evlerde gerekse medya ve yazılı basın aracılığıyla gündemi meşgul eden bir süreç. Bayram yaklaştıkça yetişkinler kurban alımından kurbanın nasıl ve nerede kesileceğine kadar pek çok işle uğraşmakta. Çocuklar ise kurbanın kesilme anına kadar bayramın heyecanlı ve telaşlı yanını görmekte, hatta çoğu çocuk alınan hayvanın bayramın ilk günü kurban edileceğinin farkında bile değil. Hayvanın dini bir gelenek olarak kurban edileceği evin içinde ne kadar konuşulursa konuşulsun, bir canlının “ölümü” nü özellikle belli bir yaşın altındaki çocuklar yetişkinlerden çok daha farklı algırlarlar. Özellikle küçük çocukların hayvanlara olan sempatisi de göz önünde bulundurulduğunda, bizler için dini bir gelenek olan bu süreç çocuklar için bir canlının öldürülmesi anlamına gelir. Özellikle okul öncesi çağındaki çocuklara, her ne sebeple olursa olsun, bir hayvanın kesilerek öldürülmesini açıklamamız mümkün olmayabilir. Cinsi fark etmeksizin, bir hayvanın öldürülmesine izin verildiğini fark eden çocuk ebeveyni suçlayabilir ve ağır bir biçimde yargılayabilir.

Bu sebeple bu durumdaki en makul yaklaşım çocuklara hiçbir şekilde kurban kesimi sürecini izletmemektir. Fakat bu yaklaşım da, günümüzün sorgulayan çocuklarına bu süreci anlatmak adına yeterli olmayacaktır.

Kurban Bayramı Süresince Aileler Nelere Dikkat Etmeli?

Çocuk, kurbanlık hayvan ile uzun süreli bir temas kurmamalıdır. Bazı aileler, kurban edilecek hayvanı, bayram öncesinde eve getirip, beslemektedir. Bu süreçte, hayvanla yakın temas kuran ve onu besleyen çocuk hayvanla duygusal bir bağ kurmaktadır. Yakın bir bağ kurduğu hayvanın kesimini görsün görmesin, yok olduğunu görmek çocuk için sarsıcı olabilir. Bu nedenle eğer mümkünse hayvan, bayram öncesi eve getirilmemeli ve kesim işlemi ev civarında yapılmamalıdır. Eğer kesim ev civarında yapılacaksa, süreç çocuğa izletilmemeli fakat yaşına uygun, doğru bir açıklama yapılmalıdır. “Kayboldu”, “ Kaza oldu”, “Uykuya daldı” vb. doğru olmayan açıklamalardan kaçınılmalıdır.

Çocuklar hangi yaşta olursa olsun kurban kesimini izlememeli ve izlemeye zorlanmamalıdır. Yapılan araştırmalar, 12 yaş altı çocukların hiçbir şekilde kurban kesimi işlemini görmemesi gerektiğini belirtiyor. Çünkü çocukların bilişsel ve duygusal olarak bu süreci anlaması bu yaşın altında pek mümkün değil. Çocuğunuz etkilenmeyeceğini söylese ya da bu işlemi izlemek için ısrar etse dahi, kurban kesimi izletilmemeli ve çocuğun yanında kesim süreci konuşulmamalıdır.

Çocuk kurban eti yemeye zorlanmamalıdır. Çocuğunuz kesildiğini ve pişirildiğini bildiği bir hayvanın etini yemek istemeyebilir. Hele çocuğunuzun hayvanlara aşırı bir düşkünlüğü varsa ya da kurban edilen hayvanla duygusal bir bağ kurduysa bu istek pek de yersiz değildir. Bu nedenle genel olarak yemek yeme konusunda çocuklara karşı ısrarcı olunmaması gerekmele birlikte kurban eti yedirmek konusunda da aynı durum geçerlidir.

Çocuklara, yazılı ve görsel medyadaki görüntüler gösterilmemelidir. Kurban bayramı öncesi ve esnasında yazılı ve görsel medyada kurban kesimine dair pek çok rahatsız edici görüntü ve haber çıkmaktadır. Yetişkinleri dahi etkileyen bu görüntüler, çocuklara hiçbir şekilde izletilmemelidir. Fakat içinde olduğumuz çağda, her iletişim kaynağını kontrol ediyor olmak pek mümkün değil. Bu nedenle aileler bu konu ile ilgili önlemlerini önceden almalı ve mümkün merteye çocuğun bu işlemi görme ya da izleme ihtimalini düşürmelidir.

Çocuğunuz kurban kesimi sürecine tanık olursa

Bütün uğraşlarınıza ya da bu konudaki çocuğunuzun önemseyen bir tutum izlemenize rağmen çocuğunuz bir şekilde kurban kesimi sürecine tanık olabilir ya da medyadan bu görüntüleri izleyebilir. Böyle bir durumda:

- *Çocuğunuzun duygularını ifade etmesine izin verin.* Çocuğunuzun hayvanın kesilmesi ile ilgili hissettiklerini mutlaka dinlemeli ve dikkate almalısınız. “Bunda ağlanacak bir şey yok”, “Et yemiyor muyuz normalde, aynısı işte niye üzülüyorsun ki”, “Üzülme seneye yenisini alırız.” gibi ifadelerden mutlaka kaçınılmalıdır. Unutmayın ki belli bir yaşın altındaki çocukların soyut düşünme algıları yeterince gelişmemiştir ve ölüm kavramını yetişkinler gibi algılayamazlar. Bu nedenle ilk anda rahatlama için duygularını ifade etmesi, ağlaması ya da tepki vermesi sağlıklı ve normal bir süreçtir.
- *Kurban kesme işleminin gerekçesini yaşına uygun ve basit bir dille anlatın.* Yediğimiz et ve süt ürünlerinin hayvanlardan karşılandığını, fakat kurban bayramında maddi durumu yetersiz olan insanlara da dağıtmak için daha fazla hayvandan et sağlandığını söyleyebilirsiniz. Durumu çocuğunuza açıklarken mümkün olduğunca “kesmek, kurban etmek, öldürmek vb.” terimleri kullanmamalısınız.
- *Bir uzmandan yardım alabilirsiniz.* Çocuğunuza açıklama yapmanıza ya da onun duygularını anlamaya çalışmanıza rağmen, içinde kan ve ölüm olan bir sahne çocuk için travmatik olabilir. Eğer çocuğunuz kurban kesimi işlemine tanık olduktan sonra “kâbus görme, içe kapanma, alt ıslatma vb.” davranışlar gösteriyorsa, bir uzmandan yardım almanız faydalı olabilir.

Tüm bu sebeplerle, en sağlıklı ve doğru yaklaşım, çocuklara kurban kesimi işlemi izletmemek ve bu işlemin yapıldığı alanlardan uzak tutmak; çocuğunuzun yanında da bu süreç hakkında konuşmamaktır. Bayram öncesi ve esnasında da, bayramın bütünleştirici ve çocuğunuzu heyecanlandıran yönleri üzerinde durmak hem sizin hem de çocuğunuz için bu özel zamanın daha mutlu ve huzurlu geçmesini sağlayacaktır.

Ceren Şad

Psikolojik Danışman

Günce Psikolojik Danışmanlık ve Grup Çalışmaları Merkezi